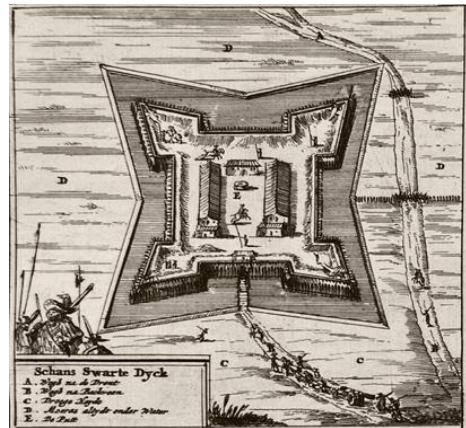

Aanvullende Lesbrief *De Friese Waterlinie*: de **Zwartendijksterschans**

De Zwartendijksterschans was een van de schansen van de Friese Waterlinie. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) moest deze linie Friesland beschermen tegen de Spanjaarden. De schans bestond uit vier bastions, aarden wallen en een gracht eromheen. De schans werd in 1593 opgeworpen aan de Zwartendijk, een weg die door een bijna onbegaanbaar moeras Friesland met Drenthe verbond. In die tijd hoorde dit gebied bij Friesland. Dankzij de droogte konden de Spanjaarden de schans passeren, ook al zonken de wagens en het geschut nu en dan diep weg in de veenplassen. Maar het lukte niet om Friesland te veroveren. Op de terugweg werden alle boerderijen in de buurt van de Zwartendijksterschans geplunderd.

Tijdens de Tweede Münsterse Oorlog (1672-1674) moesten de schansen opnieuw worden ingezet. De Zwartendijksterschans werd daarom opgeknapt. Zo werden de wallen verhoogd, de gracht uitgediept en er kwamen extra kanonnen. Maar in deze oorlog zou de schans niet worden aangevallen. Hierna raakte de schans in verval. In 1988 is de schans gerestaureerd en in 2002 zijn de gracht en de brug hersteld.

Probeer aan de hand van de gegevens in deze lesbrief, maar ook door goed om je heen te kijken de volgende vragen te beantwoorden.

1. De Zwartendijksterschans werd opgeworpen aan een weg in een moerassig gebied. Waarom juist op deze plek, denk je?

2. Op de tekening zie je de Zwartendijksterschans, geef aan wat je in en om de schans ziet:

3. De schans werd indertijd opgeworpen aan de Zwartendijk. De naam van de oude weg bestaat nu niet meer, maar hoe heet de weg die deze oude weg heeft vervangen?

4. Een schans bestond uit een opgeworpen verhoging of was omheind door aarden wallen met grachten. Soms lag een schans naast een rivier. Was dat hier ook zo of juist niet?

5. Wanneer jij in de 17e eeuw geleefd had, hoe zou jij dan deze belangrijke verbinding tussen Friesland en Drenthe hebben verdedigd?

6. De Zwartendijksterschans was lange tijd bijna niet meer in het landschap te zien. Maar halverwege de 20^e eeuw is de schans gerestaureerd, en later nog eens weer. Vergelijk deze foto met de oude tekening. Wat valt je vooral op?

7. We zien in onze omgeving meer schansen die worden bewaard. Net zoals sommige oude gebouwen. Zij herinneren ons aan onze geschiedenis. Vind jij dit belangrijk of juist niet? Leg uit waarom:

Deze lesbrief werd ontwikkeld vanwege de herdenking van het rampjaar 1672 – 1673, en is een aanvulling op de lesbrief [De Friese Waterlinie](#). De lesbrief is vooral bedoeld om te gebruiken tijdens of na een bezoek aan de Zwartendijksterschans bij Een, vlakbij Haulerwijk. Meer informatie over de Friese Waterlinie en het rampjaar 1672 / 1673 is te vinden op de website <https://www.friese-waterlinie.nl/>.